

Αριστοτέλους ΗΘΙΚΑ ΝΙΚΟΜΑΧΕΙΑ

Ε ν ό τ η τ α 12^η (B1, 1-4, 1103a14 - b2)

Η ηθική αρετή

ΚΕΙΜΕΝΟ	ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ
Διττῆς δὴ τῆς ἀρετῆς οὐσης, τῆς μὲν διανοητικῆς τῆς δὲ ἠθικῆς, ἢ μὲν διανοητικὴ ἔχει τὸ πλεῖον καὶ τὴν γένεσιν καὶ τὴν αὐξήσιν ἐκ διδασκαλίας, διόπερ ἐμπειρίας δεῖται καὶ χρόνου, ἢ δ' ἠθικὴ ἐξ ἔθους περιγίνεται, ὅθεν καὶ τοῦνομα ἔσχηκε μικρὸν παρεκκλῖνον ἀπὸ τοῦ ἔθους. Ἐξ οὗ καὶ δῆλον ὅτι οὐδεμία τῶν ἠθικῶν ἀρετῶν φύσει ἡμῖν ἐγγίνεται· οὐθὲν γὰρ τῶν φύσει ὄντων ἐθίζεται ἄλλως, οἷον ὁ λίθος φύσει κάτω φερόμενος οὐκ ἂν ἐθισθεῖη ἄνω φέρεσθαι, οὐδ' ἂν ἐθίζη τις αὐτὸν μυριάκις ἄνω ῥιπτῶν,	Επειδὴ, λοιπόν, η αρετὴ εἶναι δύο ειδῶν, διανοητικὴ καὶ ἠθικὴ, ἀπὸ τῆς μιᾶς ἡ διανοητικὴ χρυστάει κατὰ κύριο λόγο καὶ τὴν γένεσιν καὶ τὴν ἀνάπτυξή της στὴ διδασκαλία, γι' αὐτὸ ἀκριβῶς χρειάζεται πείρα καὶ χρόνο, ἀπὸ τὴν ἄλλῃ ἡ ἠθικὴ εἶναι ἀποτέλεσμα ἐθισμοῦ, ἀπ' ὅπου ἔχει πάρει καὶ τὸ ὄνομα, τὸ ὁποῖο παρουσιάζει μικρὴ διαφορὰ ἀπὸ τῆς λέξεως ἔθος. Απὸ αὐτὸ ἀκριβῶς γίνεται φανερό ὅτι καμία ἀπὸ τῶν ἠθικῶν ἀρετῶν δεν ὑπάρχει μέσα μας ἐκ φύσεως· ὄντως, κανένα πράγμα που ἔχει ἀπὸ τὴν φύσιν μιᾶς ὁρισμένης ιδιότητος δεν μπορεῖ νὰ ἀποκτήσῃ με ἐθισμό μιᾶς ἄλλης ιδιότητος, ὅπως γιὰ παράδειγμα ἡ πέτρα, που ἀπὸ τὴν φύσιν της πηγαίνει πρὸς τὰ κάτω, δεν εἶναι δυνατόν νὰ συνηθίσῃ νὰ πηγαίνει πρὸς τὰ πάνω, ἀκόμα κι ἂν κάποιος προσπαθῇ νὰ τὴν συνηθίσῃ (σ' αὐτὸ), ρίχνοντάς τὴν πρὸς τὰ πάνω χιλιάδες φορές,

οὐδὲ τὸ πῦρ κάτω,

οὐδ' ἄλλο οὐδὲν

τῶν ἄλλως πεφυκότων

ἄλλως ἂν ἐθισθείη.

Οὕτ' ἄρα φύσει

οὔτε παρὰ φύσιν

ἐγγίνονται αἱ ἀρεταί,

ἀλλὰ (ἐγγίνονται) ἡμῖν πεφυκόσι μὲν

δέξασθαι αὐτάς,

τελειουμένοις δὲ διὰ τοῦ ἔθους.

Ἔτι ὅσα μὲν ἡμῖν παρὰ φύσιν,

πρότερον κομιζόμεθα τὰς δυνάμεις

τούτων, ὕστερον δὲ ἀποδίδομεν

τὰς ἐνεργείας (ὅπερ ἐπὶ τῶν αἰσθήσεων
δῆλον·

οὐ γὰρ ἐλάβομεν τὰς αἰσθήσεις

ἐκ τοῦ ἰδεῖν πολλάκις ἢ ἀκοῦσαι

πολλάκις,

ἀλλ' ἀνάπαλιν ἔχοντες

ἐχρησάμεθα,

οὐ ἔσχομεν χρῆσασθαι).

τὰς δ' ἀρετὰς λαμβάνομεν

πρότερον ἐνεργήσαντες,

ὥπερ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων τεχνῶν·

ἃ γὰρ δεῖ ποιεῖν μαθόντας,

ταῦτα μαθάνομεν ποιοῦντες,

οἶον

οἰκοδόμοι γίνονται

οὔτε ἡ φωτιά (εἶναι δυνατόν να συνηθίσει
να πηγαίνει) πρὸς τὰ κάτω,

οὔτε τίποτα ἄλλο ἀπὸ τὰ πράγματα που
ἀπὸ τῆ φύσιν τους γεννιούνται με μια
συγκεκριμένη ιδιότητα

εἶναι δυνατόν να συνηθίσει σε κάτι
διαφορετικό.

Επομένως, οὔτε ἐκ φύσεως,

ἀλλὰ οὔτε καὶ ἀντίθετα πρὸς τῆ φύσιν μας

υπάρχουν οἱ ἀρετές μέσα μας,

ἀλλὰ (υπάρχουν) μέσα σ' ἐμὰς που ὁμως
ἐχουμε ἀπὸ τῆ φύσιν τὴν ιδιότητα να τις
δεχτούμε,

καὶ που τελειοποιούμαστε δια μέσου τῆς
συνήθειας(με τὸν ἐθισμό).

Αἰόμα, σχετικά με ὅσα υπάρχουν μέσα
μας ἀπὸ τῆ φύσιν,

πρῶτα αποκτούμε τις δυνατότητες γι' αὐτὰ
καὶ ὕστερα προχωροῦμε στις ἀντίστοιχες
ἐνέργειες (πράγμα που φαίνεται στις
αἰσθήσεις μας·

γιατί δεν ἀποκτήσαμε τις αἰσθήσεις (τῆς
ὁρασης καὶ τῆς ἀκοῆς),

ἐπειδὴ εἶδαμε πολλές φορές ἢ ἀκούσαμε
πολλές φορές,

ἀλλὰ ἀντίθετα ἐχοντάς τες

τις χρησιμοποίησαμε,

καὶ δεν τις ἀποκτήσαμε ἐχοντας κάνει καὶ
ξανακάνει χρῆσιν τους).

τις (ἠθικὲς) ἀρετές ὁμως τις αποκτούμε,
αφού πρῶτα τις ἐφαρμόσουμε στην πράξιν,
ὅπως ἀκριβῶς συμβαίνει καὶ στις ἄλλες
τέχνες·

ὅσα δηλαδὴ πρέπει να κάνουμε, αφού τὰ
μάθουμε,

αὐτὰ τὰ μαθαίνουμε κάνοντάς τὰ·

ὅπως γιὰ παρὰδειγμα,

(οἱ ἄνθρωποι) γίνονται οἰκοδόμοι

οἰκοδομοῦντες καὶ καθαρισταὶ καθαρίζοντες · οὕτω δὴ καὶ γινόμεθα δίκαιοι πράττοντες τὰ μὲν δίκαια, σώφρονες τὰ δὲ σώφρονα, ἀνδρεῖοι τὰ δ' ἀνδρεῖα.	χτίζοντας σπίτια και καθαριστές παίζοντας κιθάρα· με τον ίδιο τρόπο λοιπόν γινόμαστε και δίκαιοι κάνοντας δίκαιες πράξεις, σώφρονες κάνοντας σώφρονες πράξεις, ανδρείοι κάνοντας ανδρείες πράξεις.
--	--

ΕΤΥΜΟΛΟΓΙΚΑ ΚΑΙ ΟΜΟΡΡΙΖΑ ΣΤΗ ΝΕΑ ΕΛΛΗΝΙΚΗ

οὕσης<εἰμί: ανούσιος, εσθλός, ετυμολογία, έτυμον, οντολογία, όντως, ουσία, ουσιαστικός, παρόν, παροντικός, παρουσιαστικό.

διανοητικῆς<διὰ + νοῦς: άνοια, διανόηση, διάνοια, διχόνοια, έννοια, επινόηση, κατανόηση, μετάνοια, νοερός, νόημα, νόηση, νοητικός, νοητός, ομόνοια, παρανόηση, παράνοια, πρόνοια, συνεννόηση, υπόνοια.

ἠθικῆς<ἥθος<ἔθος: ηθικός, ηθικότητα, ηθογραφία, ηθοπλαστικός, ηθοποιός.

ἔχει<ἔχω (θ. σεχ-, ἔχ-, σχ-): ανακωχή, ανθεκτικός, αντοχή, άσχετος, έξη, εξής, εξοχή, έξοχος, μέθεξη, άροχος, πολιούχος, ραβδούχος, σχεδόν, σχέση, σχετικός, σχήμα, σχηματικός, σχολείο, σχολή, σχολή.

ἐμπειρίας<έν + πειράομαι -ῶμαι: απειρία, άπειρος, απόπειρα, αποπειρατικός, εμπειρία, έμπειρος, πείρα, πείραγμα, πειρακτικός, πείραμα, πειραματιστής, πειραματοζώο, πειρασμός, πειρατής, πολύπειρος.

δεῖται<δέομαι: αδέητος, δέηση, δεητικός, δέον, δεοντικός, δεοντολογία, δεοντολογικός, δεοντολογικώς, δεόντως, ενδεής, ένδεια.

περιγίνεται<περὶ + γίγνομαι: γενεά, γενέθλιος, γένεση, γενέτειρα, γένος, γηγενής, γόνος, γυνή, εγγονός, ενδογενής, ευγενής, νεογνό, πρωτογενής.

παρεκκλῖνον<παρὰ + ἐκ + κλίνω: άκλιτος, άκλιτος, ανάκλιντρο, απαρέγκλιτος, απόκλιση, έγκλιση, επικλινής, κατάκλιση, κεκλιμένος, κλίμα, κλίμαξ, κλίνη, κλίση, κλιτός, κλιτύς, παρεκκλιση, σύγκλιση, υπόκλιση.

δῆλον<δηλώω -ῶ: δήλωση, διαδήλωση, εκδήλωση, συνυποδήλωση, δηλωτικός, εκδηλωτικός.

ἀρετῶν<ἀραρίσκω (= τακτοποιῶ, προετοιμάζω, συνδέω): ἀρέσκεια, ἀρεστός, ἄρθρο, ἀριθμός, ἀριστείο, ἀριστοκρατία, ἄριστος, ἄρμα, ἀρμονία, ἀρμός, δυσἀρέσκεια, ἐνἀρετος, πανἀρετος, φιλαρέσκεια.

ἐθίζεται<ἔθος (θ. ἐθ + ἰδ + j + ω>ἐθίζω. Αρχικό θέμα σFέθ. Η αύξηση και ο αναδιπλασιασμός ει- προέκυψαν από τα εξής φθογγικά πάθη: ἐ + σFέθ>ἐέθ->εἰθ-): εθιμικός, ἐθιμο, εθιμοτυπία, εθισμός, ἐθος, ειωθός, συνήθης.

φερόμενος < φέρω (θ. φερ-, φορ, φαρ-, φωρ-, φρ-, οἶ-, ἐνεκ-, ἐνοκ-, ἐνκ-) : ἀμφορέας, διάφορος, διένεξη, διηνεκής, μεταφορικός, σύμφορος, φαρέτρα, φερέγγυος, φερνή, φερτός, φορά, φόρος, φωριαμός, κατὰφωρος (ολοφάνερος), αυτόφωρος (για αξιόποινη πράξη που γίνεται αντιληπτή τη στιγμή που διαπράττεται).

ῥιπτῶν<ριπτέω--ῶ (θ. Fρπ- >ῥιπ + τ + ἐ + ω): κατάρριψη, ριζιά, ριζιμο, ριπαίος, ριπή, ριπίδι, ριπιδοειδής, ρίψασπις, ρίψη.

πεφυκῶτων< φύομαι: ἀτόφυος (<αὐτόφυος<αὐτοφυής = ἀκέραιος, ἀνόθευτος), αὐτοφυής, ἐμφυτος, ευφυής, ευφυΐα, ἰδιοφυής, κατὰφυτος, μεγαλοφυής, μεγαλοφυΐα, σύμφυτος, τριχοφυΐα, φυλή, φύλο, φύση, φυσικοθεραπευτής, φυσικός, φυσικότητα, φυσιогνωμία, φυσιогνώστης, φυσιολάτρης, φυσιολογικός, φυτικός, φυτό.

δέξασθαι< δέχομαι: ἀνατάδεκτος, ἀναδεξιμῖος, ἀνάδοχος, ἀπαράδεκτος, ἀποδέκτης, ἀποδεκτός, ἀποδοχή, δέκτης, δεκτός, δεξαμενή, δεξιός, διαδοχή, διάδοχος, δοιάνη, δοιάρη, δοκιμάζω, δοκιμή, δοικός, δοχείο, δωροδόκος, εὐπρόσδεκτος, ξενοδόχος, παραδεκτός, παραδοχή, συνεκδοχή, υποδοχή.

Ενότητα 2^η (B 1, 4) - Η ηθική αρετή καλλιεργείται με την ηθική πράξη

• ΕΤΥΜΟΛΟΓΙΚΑ ΚΑΙ ΟΜΟΡΡΙΖΑ ΣΤΗ ΝΕΑ ΕΛΛΗΝΙΚΗ

παράγινεται <παρά + γίνομαι: ἀγενής, γενεά, γενέθλια, γένεση, γενέτειρα, γηγενής, γονιός, γόνος, γυνή, ἐγγονός, ἐνδογενής, ευγενής, νεογνό, πρωτογενής, πρωτόγονος.

κομίζομεθα< κομίζομαι: ἀνακομιδή, ἀποκομιδή, ἀποκόμιση, διακομιδή, διακομιστής, διαμετακομιστικός, κομιστής, κόμιστρο, μετακόμιση, προσκόμιση, συγκομιδή.

ἐνεργείας<ἐν + ἔργον<ἐργάζομαι: ἀεργός, ἀνεργός, ἀνεργία, ἀνεργος, ἀπεργία, ἀπεργός, δημιουργημα, δημιουργός, διεργασία, ἐνέργεια, ἐπεξεργασία, ἐργαλείο, ἐργασία, ἐργασιοθεραπεία, ἐργασιομανής, ἐργαστήριο, ἐργάτης, ἐργατικός, ἐργατικότητα, ἐργατοπατέρας, ἐργατοῦπάλληλος, ἐργατώρα, ἐργο, ἐργοδηγός,

εργοδότης, εργόχειρο, κακούργημα, κακούργος, καλλιέργεια, κωλυσίεργια, μεταλλουργία, μεταξουργία, μουσουργός, ξυλουργός, όργανο, όργιο, πανούργος, πάρεργο, περιέργεια, περίεργος, προεργασία, ραδιενεργός, ραδιούργος, στιχουργός, συνεργός, υφαντουργία, χειρουργός.

ἀποδίδομεν<ἀπό + δίδωμι (θ. -δω- και -δο- μενεσθ. αναδιπλασιασμόδι- και κατάληξη-μι): αιμοδότης, ανέκδοτος, ανένδοτος, απόδοση, αποδοτικός, δόσιμο, δώρο, δωσιδικία, εκδοτήριο, μεταδοτικός, ξέδομα, παραδοτέος, πληροφοριοδότης, προδότης, τροφοδότης, φωτοδότης.

ἰδεῖν<εἶδοντουρ. όράω-ω (θ. Forά- <όρά-, Fιδ- >έ-Fιδ-ον>εἶδον, όπ-: ανύποπτος, αόμματος, αυτόπτης, διορατικός, είδος, ειδύλλιο, είδωλο, επόπτης, ιδέα, κάτοπτρο, οπή, οπτήρας, οπτικός, όραμα, όραση, ορατός, οφθαλμίατρος, οφθαλμός, όψη, πρόσοψη, ύποπτος.

κοῦσαι<ἀκούω: ακοή, άκουσμα, ακουστικό, ακουστός, αυτήκοος, βαρήκοος, ευήκοος, ξακουστός, ωτακουστής.

ἐλάβομεν<λαμβάνω: ακατάληπτος, αμεροληψία, αμφιλαφής, ανεπανάληπτος, αντιλαβή, αντίληψη, αντισυλληπτικό, αντισύλληψη, απολαβή, ασύλληπτος, δικολάβος, εικονολήπτης, επανάληψη, επιληψία, εργολάβος, ευυπόληπτος, ηχολήπτης, ηχοληψία, θρησκόληπτος, θρησκοληψία, καταληπτός, κατάληψη, καταληψίας, λαβή, λαβίδα, λάφυρο, λήμμα, λήψη, μεροληψία, μετάληψη, παραλαβή, παραλήπτης, περίληψη, προκατάληψη, πρόσληψη, συλλαβή, σύλληψη, υπόληψη, χειρολαβή.

ἔχοντες<ἔχω (θ. σεχ-, σχ-): απροσχημάτιστος, αργόσχολος, ένοχος, έξη, εξής, κατεχόμενα, καχεξία, μέθεξη, παροχή, πάροχος, πολιούχος, προσοχή, πρόσχημα, προσχηματικά, ραβδούχος, σχεδόν, σχέση, σχήμα, σχηματισμένος, σχολείο, σχολή.

ἐχρησάμεθα<χρήομαι -ωμαι: αχρησιμοποίητος, άχρηστος, δύσχρηστος, εύχρηστος, ιδιοχρησία, καταχραστής, κατάχρηση, χρεία, χρέος, χρήμα, χρηματικός, χρήση, χρησιμοθήρας, χρησιμοποίηση, χρήσιμος, χρησιμότητα, χρησμός, χρήστης, χρηστικός, χρηστός, χρηστότητα.

ἐνεργήσαντες<ἐνεργέω-ω: ανενεργός, ενέργεια, ενεργειακός, ενεργειοκρατία, ενέργημα, ενεργητικός, ενεργητικότητα, ενεργητισμός, ενεργοποίηση, ενεργός.

τεχνῶν<τίκτω: απότοκος, αρχιτέκτονας, άτεινος, άτεχνος, έντεχνος, επιτόκιο, επίτοκος, περίτεχνος, τεκνοποίηση, τέκτονας, τεχνική, τεχνολογία, τεχνοκράτης, τοκετός, τόκος.

δεῖ: αδέητος, δέηση, ενδεής, ένδεια.

μαθόντας < μανθάνω (θ. μαθ-, + πρόσφυμα «ν» πριν από τον χαρακτήρα «θ», + «αν» μετά από αυτόν, + κατάληξη «ω») : αμαθής, άμαθος, καλομαθημένος, μάθημα, μαθηματικός, μαθημένος, μάθηση, μαθησιακός, μαθητής, μαθητικός, μαθητολόγιο, μαθητούδι, οψιμαθής.

ποιεῖν<ποιέω-ῶ: αντιποιητικός, χειροποίητος, δημοσιοποίηση, θεοποίητος, περιποιητικός, ποίημα, ποίηση, ποιητής, προσποιητός.

οἰκοδόμοι<οἶκος + δόμος: αποικία, αποικισμός, αποικιστικός, διοίκηση, ένοικος, ιδιοκατοίκηση, κάτοικος, μετοίκηση, μέτοικος, μονοκατοικία, οίκημα, οίκηση, οικία, κατοικία, οικισμός, οικιστικός, οικογένεια, οικοδεσπότης, οικολογία, οικονομία, οικόπεδο, οικόσημο, οικόσιτος, οικοσκευή, οικότροφος, οικουμένη, παροικία, περίοικος, πολυκατοικία, συγκατοίκηση, συγκατοικος, συνοικία.

κιθαρίζοντες< κιθαρίζω: κιθάρα, κιθάρισμα, κιθαρισμός, κιθαρίστας, κιθαρωδός.

πράττοντες< πράττω (<θ. πρᾱγ + j + ω): απράγμων, άπρακτος, δυσπραγία, εισπράκτορας, είσπραξη, μεταπράτης, μεταπρατικός, πράγμα, πραγματικός, πραγματογνώμων, πρακτέο, πρακτικό, πράκτορας, πρακτορείο, πράξη, σύμπραξη.

σώφρονες <σῶος + φρήν (γεν. φρενός): εθνικόφρων, ευφροσύνη, εχέφρων, μετριοφροσύνη, μετριόφρων, νομιμοφροσύνη, παραφροσύνη, παράφρων, σωφροσύνη, φρενίτιδα, φρενοβλαβής, φρενοκομείο, φρόνιμος.

άνδρεία<άνήρ (γεν. άνδρός): άνανδρος, ανδραγαθία, ανδράποδο, ανδρείελο, ανδριάντας, ανδρικός, ανδρισμός, ανδρόγυνο, ανδροκρατία, ανδροπρεπής, ανδροπρεπής, εξανδραποδισμός, εύανδρος.